

KORONAVIRUS INFEKSIYASI TUFAYLI KELIB CHIQQAN UCH SHOHLI NERVNING GERPETIK NEVRALGIYASINI DA`VOLASH

¹Yusupov Abdulaziz Kamoliddin o`g`li

Toshkent davlat stomatologiya instituti, Jarrohlik stomatologiyasi
magistranti, Toshkent shahar, O`zbekiston,

²Sodiqova Xurshida Kabulovna

Ilmiy raxbar, k.m.n, dotsent Toshkent davlat stomatologiya instituti,
Toshkent shahar, O`zbekiston.

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7793726>

ARTICLE INFO

Received: 23th March 2023

Accepted: 30th March 2023

Online: 31th March 2023

KEY WORDS

COVID-19, herpes zoster,
Kremm "Herpes-Stop",
Polyaxidonium.

ABSTRACT

*Koviddan keyingi gerpetik uch shoxli nerv nevrалgiya
klinikasini o`rganish va davolash rejasini ishlab chiqish.*

Usullari: Biz nervning I, II va III shoxlari shikastlangan uch shoxli nerv nevrалgiya bilan og`rigan 23 nafar bemorni kuzatdik. Nevralgiyaning odatiy belgilaridan tashqari, barcha bemorlarda uch shoxli nerv nerv yo`nalishi bo`ylab herpetik og`riqli toshmalar mavjud edi. MRI tadqiqoti va uch shoxli nerv nerv shoxlarining elektromiyografiyasi o`tkazildi. MRI natijalarida barcha bemorlarda qon tomir ensefalopatiyasining o`rtacha ko`rinishlari bor edi. Intrakranial gipertenziyaning bilvosita belgilari belgilari. Ta`sir qilingan tomonda uch shoxli nerv nerv sohasidagi neyrovaskulyar to`qnashuv. Elektromiyografiyaning xulosalarida afferent tirnash xususiyati va ta`sirlangan tomonda uch shoxli nerv nerv bo`ylab o`tkazuvchanlikning sekinlashishi belgilari mavjud.

Topilmalar: Uch shoxli nerv nevrалgiya bilan og`rigan bemorlarni davolash jarayonida ularning kasallik tarixidan COVID-19 borligi va 3-6-9 oy oldin standart bo`yicha davolanganligi aniqlandi. Nevralgiya belgilarining kuchayishi paytida bemorlarda ta`sirlangan nervlar bo`ylab herpetik portlashlar paydo bo`ldi. Barcha bemorlarga krem berildi. Sxema bo`yicha "Herpes-Stop". Davolanishdan bir hafta o`tgach, so`rov o`tkazildi. 1-guruhdagi bemorlarning so`roviga ko`ra, 7 bemorda "sezilarli yaxshilanish", 8 bemorda "yaxshilanish" kuzatilgan. 2-guruh, 5 bemorda "o`zgarish yo`q", 2 bemorda "sezilarli yaxshilanish", 1 bemorda "yaxshilanish" kuzatildi.

Xulosa: Shunday qilib, uzatilgan koronavirus infeksiyasi virusning turli turlarini qayta faollashtirish uchun eng muhim xavf omillaridan biridir. Ushbu retsept bo`yicha krem "Herpes-Stop" uch shoxli nerv nevrалgiya bilan og`rigan bemorlarda elementlarning rezolyutsiyasini va sub`ektiv hissiyotlarni kamaytirish shaklida davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Muammoning dolzarbligi. Og`riq sindromi paydo bo`lishining intensivligi va to`satdanligi, hujumlarning takroriy tabiati jismoniy va ruhiy charchoqqa olib keladi va uch shoxli nerv nevrалgiyani eng qiyin kasallik deb hisoblash uchun asos beradi.



2020-yilning mart oyida Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) hozirda davom etayotgan yangi koronavirus infeksiyasi (COVID-19) pandemiyasi boshlanganini e'lon qildi. O'tkir respirator sindrom uchun mas'ul bo'lgan SARSCoV-2 koronavirusining yangi shtammidan kelib chiqqan epidemiya jarayoni kasallanish va uning nisbatan uzoq muddatli oqibatlarini (ikkinchi darajali asoratlar) haqida ma'lumotlarni to'playdi va tizimlashtiradi.

SARS-CoV-2 koronavirusi (COVID-19) keltirib chiqaradigan infektsiya inson tanasining turli a'zolari va tizimlarining ko'plab shikastlanishlari bilan kechadi va ko'pincha o'limga olib keladi, ayniqsa xavf omillari (qarilik, qorin semirishi, og'ir arteriyalar) mavjud bo'lganda. Gipertoniya, diabetes mellitus). Nevrologlar va yuqumli kasalliklar bo'yicha mutaxassislar bu virusli kasallikda gerpetik infeksiyalarning kuchayishi va o'tkir kursi tufayli periferik nerv tizimining turli qismlarining tez-tez mag'lubiyatini tasvirlaydi. Koronavirus kasalligi 2019 (COVID-19) birinchi navbatda o'pka belgilari bilan namoyon bo'lsa-da, tibbiyot xodimlari o'pkadan tashqari simptomlarni, shu jumladan teri belgilarini tan olishadi. COVID-19 bilan og'rigan bemorlarda terining namoyon bo'lishiga akroishemik, sovuqqina toshmalar, petexiya va purpura, pufakchalar, ürtiker va eritematoz makulopapulalar kiradi. [1] Herpes zoster (HZ) varikella-zoster virusidan kelib chiqadi. HZ xavfi bo'lgan bemorlarga keksalar va immuniteti zaif odamlar kiradi. COVID-19 immunitet tizimiga ta'sir qilishi va HZ xavfini oshirishi mumkin bo'lsa-da, ko'plab tadqiqotlar HZ va COVID-19 o'rtasidagi bog'liqlikni qo'llab-quvvatlaydi.

Adabiyotda SARS-CoV-2 Herpesviridae reaktivatsiyasi uchun xavf omili bo'lishi mumkinligi haqida xabarlar mavjud. [8] Varicella zoster virusining COVID-19 vaksinasidan keyin qayta faollashishi: kasallik haqida hisobotlarni tizimli ko'rib chiqish. [9]

"COVID-19 ga qarshi emlashdan keyin varikella-zoster virusi va herpes simplexining qayta faollashishi: Xalqaro dermatologik reestrda 40 ta holatni ko'rib chiqish" [10]

Maqsad. Koviddan keyingi gerpetik uch shoxli nerv nevralgia klinikasini o'rganish va davolash rejasini ishlab chiqish.

Vazifalar. COVID-19 virusining asoratini o'rganish periferik nerv tizimi.

Materiallar va usullar. Biz nervning I, II va III shoxlari shikastlangan uch shoxli nerv nevralgia bilan og'rigan 23 nafar bemorni kuzatdik. Ulardan 16 nafar bemor takrorlangan va 7 nafar bemor birlamchi edi. Bemorlarning yoshi 40 yoshdan 70 yoshgacha bo'lgan. Nevralgiyaning odatiy belgilaridan tashqari, barcha bemorlarda uch shoxli nerv nerv yo'nalishi bo'ylab herpetik og'riqli toshmalar mavjud edi.

MRI tadqiqoti va uch shoxli nerv nerv shoxlarining elektromiyografiyasi o'tkazildi.

MRI natijalarida barcha bemorlarda qon tomir ensefalopatiyasining o'rtacha ko'rinishlari bor edi. Intrakranial gipertenziyaning bilvosita belgilari belgilari. Ta'sir qilingan tomonda uch shoxli nerv nerv sohasidagi neyrovaskulyar to'qnashuv.

Elektromiyografiyaning xulosalarida afferent tirnash xususiyati va ta'sirlangan tomonda uch shoxli nerv nerv bo'ylab o'tkazuvchanlikning sekinlashishi belgilari mavjud.

Davolashning an'anaviy usullari bilan bir qatorda virusga qarshi preparat Herpes-Stop kremi (Ishlab chiqaruvchi Livzon (Group) farmatsevtika fabrikasi (Xitoy)) buyurildi, uning tarkibiga pensiklovir faol moddasi kiradi. Penciclovir virusli DNK sintezining blokatoridir. Virusdan ta'sirlangan inson hujayralarida u faollashadi va virusli DNK sintezini buzadigan pensiklovir trifosfatga aylanadi. Asiklovirdan farqli o'laroq, preparat herpesning keyingi



bosqichlarida samarali bo'ladi, hujayra ichidagi yuqori konsentratsiyalarni hosil qiladi va uzoq hujayra ichidagi yarim umrga ega (7-20 soat).

McGill og'riq anketasi (MPQ) (1-jadval) Anketa uchta shkalani o'z ichiga oladi: hissiy (og'riq hislari ro'yxati), affektiv (og'riqning psixikaga ta'siri) va baholovchi (og'riq intensivligini baholash). Birinchi shkala og'riqning 52 ta tavsiflovchisini (og'zaki xarakteristikalar) o'z ichiga olgan 13 qismdan iborat. Ikkinchi shkalada 16 ta tavsiflovchi so'zdan iborat 6 ta bo'lim mavjud. Uchinchi shkala 20-bo'limga to'g'ri keladi va 5 ta xususiyatni o'z ichiga oladi. Har bir bo'limda (kichik o'lchov) tavsiflovchilar baholangan belgining jiddiyligini oshirish tartibida joylashtirilgan. Mavzu o'z his-tuyg'ulariga eng mos keladigan tavsiflovchilarni tanlashi kerak (bo'limlardan faqat bittasi, lekin har biridan bo'lishi shart emas) Uchta ko'rsatkich tahlil qilinadi: tanlangan deskriptorlar soni indeksi (INDI) - tanlangan og'zaki xususiyatlarning umumiy soni. ; og'riq darajasi indeksi (RIB) - har bir bo'limdagi tavsiflovchilarning seriya raqamlari yig'indisi; og'riq intensivligi - uni aniqlash usuli og'zaki tavsif shkalasi uchun berilgan bilan bir xil. HIDI va RIB ko'rsatkichlari butun so'rovnomaga nisbatan yoki har bir shkala uchun alohida baholanishi mumkin.

1-jadval.

McGill boyicha og'riq jadvali

№	Характеристика боли	нет	Слабая	Умеренная	Сильная	Ужасная	Мучительная
1	Пульсирующая	0	1	2	3	4	5
2	Стреляющая	0	1	2	3	4	5
3	Колющая	0	1	2	3	4	5
4	Резкая	0	1	2	3	4	5
5	Схваткообразная	0	1	2	3	4	5
6	Грызущая	0	1	2	3	4	5
7	Жгучая	0	1	2	3	4	5
8	Ноющая	0	1	2	3	4	5
9	Мучительная	0	1	2	3	4	5
10	При касании	0	1	2	3	4	5
11	Раскливающаяся	0	1	2	3	4	5
12	Утомительная	0	1	2	3	4	5
13	Тошнотворная	0	1	2	3	4	5
14	Пугающая	0	1	2	3	4	5
15	Жестокая	0	1	2	3	4	5

Davolash toshma belgilarining birinchi namoyon bo'lishidan boshlab buyurilgan. Barcha bemorlar yuzning ta'sirlangan joyiga har 2 soatda "Herpes-Stop" kremi surtiladi. Terapiya kursi 4-5 kun. Immunitetni oshirish uchun "Polyoxidonium" mushak ichiga 6 mg dan kuniga 5 marta, keyin haftasiga 2 marta (10 ta in'ektsiya kursi) buyuriladi.

Biz TN bemorlarini 2 guruhga ajratdik:

1-guruh - 11 (47,8%) muolajalarnevralgiyaning an'anaviy usuli



2-guruh – 12 (52,2%) "Herpes-Stop" kremi qo'shib an'anaviy usullar bilan davolash (1-rasm).

Davolash natijalarini baholash uchun quyidagi mezonlar qo'llaniladi.

1. Muhim yaxshilanish - yaxshi natija holatlari, ma'lum bir hududda analjeziya sodir bo'lganda, yuzida og'riq yo'q. Bemor erkin gapiradi, ovqatlanadi, o'zini juda sog'lom his qiladi.

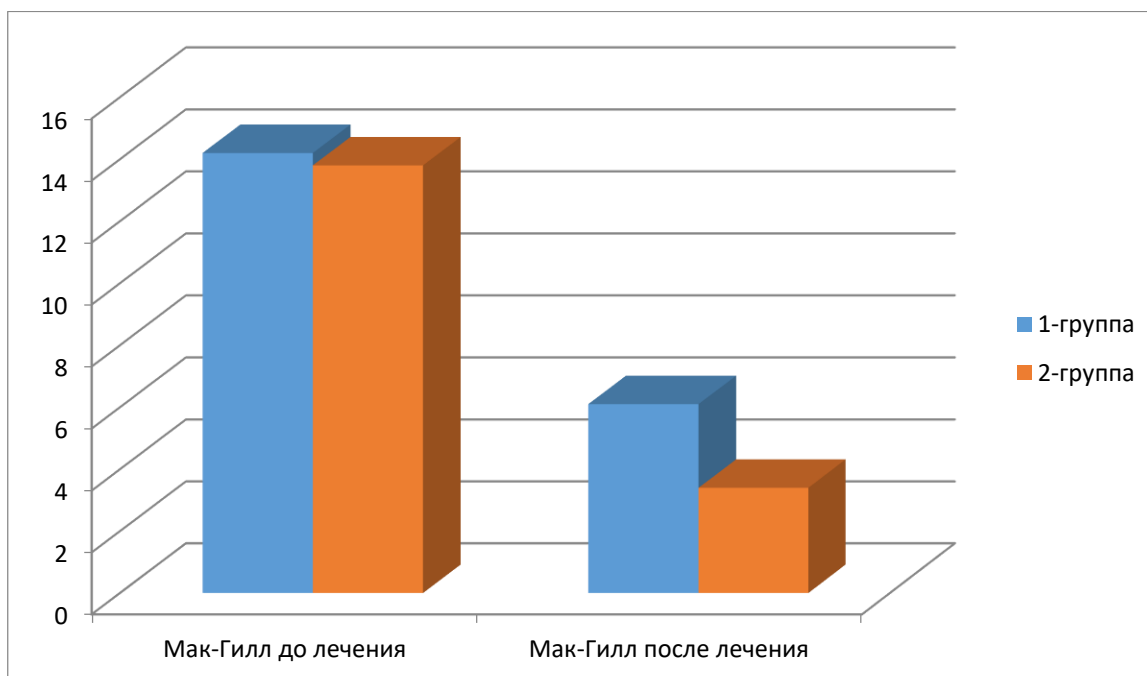
2. Yaxshilanish - operatsiyadan keyin og'ir nevralgia xurujlari yo'qolgan, ammo davolanishni talab qilmaydigan yuzning bir xil qismida kichik og'riq yoki paresteziya saqlanib qolgan bemorlar guruhi.

3. Hech qanday o'zgarish yo'q - og'riq bir xil bo'lib qolgan yoki biroz yaxshilanish bo'lgan bemorlar guruhi;

Natijalar va muhokamalar. Uch shoxli nerv nevralgia bilan og'rigan bemorlarni davolash jarayonida ularning kasallik tarixidan COVID-19 borligi va 3-6-9 oy oldin standart bo'yicha davolanganligi aniqlandi.

Neuralgiya belgilarining kuchayishi davrida turli bosqichlarda nervlar bo'ylab herpetik portlashlar paydo bo'ldi. Barcha bemorlar krem oldilar. Sxema bo'yicha "Herpes-Stop". Herpetik davolanishga qo'shimcha ravishda, polioksidonium bilan immunomodulyatsion terapiya qo'llanilgan. "Herpes-Stop" poliaxidonium kremi bilan kombinatsiyasi tufayli immunitet tizimining funktsional faolligini oshiradi va og'riq belgilarini tezda bartaraf etishga va uch shoxli nerv nevralgia dagi elementlarni bartaraf etishga olib keladi.

Davolash natijalariga ko'ra, faqat an'anaviy usullar bilan davolangan bemorlarda toshma 2 hafta ichida yo'qolmadi va og'riq bir oy davom etdi.



1-Rasm. MacGill bo'yicha da'volashdan oldingi va keyingi da'volash natijasi

Xulosa. Shunday qilib, uzatilgan koronavirus infeksiyasi virusning turli turlarini qayta faollashtirish uchun eng muhim xavf omillaridan biridir. Ushbu retsept bo'yicha krem "Herpes-Stop" uch shoxli nerv nevralgia bilan og'rigan bemorlarda elementlarning rezolyutsiyasini va sub'ektiv hissiyotlarni kamaytirish shaklida davolash samaradorligini



sezilarli darajada oshiradi. Immunomodulyator polioksidonium ko'plab antiviral preparatlar bilan yaxshi o'zaro ta'sir qiladi, ularning ta'sirini sezilarli darajada oshiradi.

References:

1. Sadikova X.K., Soliyev Sh.M. Mavzu: "Nevrolon" preparati bilan uch shoxli nerv nevralfiyani konservativ davolash usulining samaradorligi, "Biologiya va tibbiyot muammolari" Xalqaro ilmiy jurnali No4.1 (98) 2017yil, 110-bet.
2. Sadikova X.K., Soliyev Sh.M., Mannonov J.J. Mavzu: "Uch shoxli nerv nevralfiyani konservativ davolash samaradorligi", "YuzKh va stomatologiya muammolari mavzushida" II Xalqaro ilmiy-amaliy kongress 2018 123-12 betlar.
3. Wollina U, Karadağ AS, Rowland-Payne C, Chiriak A, Lotti T. COVID-19 bilan og'riqan bemorlarda teri belgilari: sharh. *Dermatol Ther.* 2020; XXX: e13549. [[Bepul PMC maqola](#)][[PubMed](#)][[Google olimi](#)]
4. B.V.Pinegin, A.V.Nekrasov, R.M.Xaitov. Davlat ilmiy markazi - Rossiya Federatsiyasi Sog'liqni saqlash vazirligining Immunologiya instituti, Moskva. Polyoksidonium immunomodulator: ta'sir mexanizmi va klinik qo'llanilishi aspektlari 44-47
5. V.F.Sirazitdinovajurnali "Dermatovenerologiya va estetik tibbiyot № 1/2015". Mavzu: "Bolalarda anemiya fonida gerpetik infeksiyani davolash tamoyillari". Toshkent pediatriya tibbiyot instituti 2015; 34-36.
6. S.S. Arifov, A.A. ABDURASHIDOV, X.T. ISROILOV HERPESNI DAVOLASH HAQIDAGI SAVOLGA SODDA. Jurnal: "DERMATOVENEROLOGIYA VA ESTETIK TIBBIYOT №2/2015" *Toshkent vrachlar malakasini oshirish instituti; O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi Respublika ixtisoslashtirilgan dermatologiya va venerologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazi* № 2/2015; 59-61.
7. Kolenova Irina Evgenievna, Nalimova Tatyana Aleksandrovna, Xozenyuk Nadejda Aleksandrovna. Mavzu: "Vestibulyar, spiral, uch shoxli nerv va genikulyar gangliyalarning gerpetik lezyonlarini davolash usuli" IXTIRONI PATENTGA TAVSIFI Ilova: 2004123911/14, 08/04/2004 (24) Patentning amal qilish muddati: 08.04.2004 y (45) Chop etilgan: 27.01.2006 Buqa. № 03
8. Le Balc'h P., Pinceaux K., Pronier C. va boshqalar. Og'ir COVID-19 bemorlarida herpes simplex virusi va sitomegalovirusning qayta faollashishi. *Krit. Xizmat* 2020; 24(1):530.
9. K Katsikas Triantafyllidis, P Giannos, IT Mian... - Vaktsinalar, 2021 yil
10. R.A. Fati, D.E.Makmaxon, K.Li, G.C.Chemberlin, M.Rozenbax, 1J. B. Lipoff, 1 A. Traction, 4 SR Desai, 5, 6 LE frantsuz, 7, 8 H.V. Lim, 9 B.H. Thiers, 10 G.J. Xruza, 11 M. Fasset, 12 LP Fox, 12 HL Greenberg, 13 K. Blumenthal, 2 va E. Freeman muxbirlari 2, 4.